

СИНІГОВЕЦЬ ОЛЬГА, к.е.н., доцент

НОВІК ІРИНА, к.е.н., доцент

ПЕРЕРВА ПЕТРО, д.е.н., професор

Національний технічний університет «ХПІ», м. Харків

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

На сьогоднішній день в економічній літературі найбільш повно представлені критерії і методи оцінки конкурентоспроможності підприємств і країн [1-8]. Найменшою мірою розроблено механізм оцінки конкурентоспроможності різних територіальних утворень (країни, міста, області). Існують такі фундаментальні підходи до визначення рівня конкурентоспроможності територіальних систем: визначення одного показника; інтегральна (рейтингова) оцінка на основі системи статистичних показників; експертна оцінка. На наш погляд, в цьому сенсі найбільш доцільним та ефективним є проведення міжнародного компаративного аналізу рівня конкурентоспроможності промислового підприємства.

Можливість використання одного показника визначається існуючою залежністю між різними рівнями конкурентоспроможності (фірма, регіон, країна) [1, 4, 7]. В якості такого єдиного узагальнюючого показника пропонуємо використовувати показник питомої заробітної плати, який є функцією наступних характеристик: продуктивність праці і заробітна плата. Цей показник є універсальним, що дозволяє застосовувати його до будь-якої економічної системи - країні, регіону, місту, галузі, підприємства. Дослідження авторами залежності одиниці заробітної плати в регіонах України від різних показників показало, що існує досить високий ступінь кореляції між цим показником і рівнем інвестиційної привабливості регіону, що є однією з характеристик його конкурентоспроможності [2, 3, 6].

В рамках другого підходу (оцінка на основі системи статистичних показників) при визначенні інтегрального показника кожен автор пропонує свій набір показників [5, 8]. Методи відрізняються кількістю і складом досліджуваних груп показників. Існує і загальна, як правило, методика включає оцінку різних видів потенціалу території, інвестиційної привабливості, ефективності використання ресурсної бази, рівня життя населення.

Третій підхід (оцінка на основі статистичних показників та експертних оцінок) являє собою рейтингову систему оцінки рівня конкурентоспроможності територіальних економічних систем, що поєднує в собі використання статистичних показників та експертних оцінок [7]. Застосування такого підходу має свої переваги і недоліки. До недоліків можна віднести високу вартість, складність і суб'єктивність експертної думки. Перевагами є те, що залучення професійного наукового та практичного досвіду висококваліфікованих фахівців необхідно при оцінці впливу позитивних і негативних факторів на конкурентні позиції регіону [6].

Міжнародний інститут розвитку менеджменту пропонує використовувати 4 групи факторів: економічна ситуація, ефективність державного регулювання, ефективність функціонування бізнесу та інфраструктури. У кожній з чотирьох груп використовується велика кількість показників - наприклад, 77 критеріїв використовуються для оцінки економічної ситуації, для оцінки інфраструктури. Загальні підходи цих методів припускають досить великий набір показників, що робить оцінку дуже трудомісткою і дорогою. Проте ці підходи можуть бути використані для проведення комплексної оцінки міжнародної конкурентоспроможності, оскільки являють собою спосіб агрегації ряду окремих показників в підсумковий показник.

В рамках даного дослідження була зроблена спроба розробити власну систему експертних оцінок для визначення комплексного показника конкурентної позиції регіону, що складається з 4 типів критеріїв:

1. Критерії зовнішнього середовища (конкурентоспроможність продукції країни на світовому ринку, на ринку Європейського Союзу і на національному ринку).

2. Критерії міжнародного середовища (конкурентоспроможність продукції країн на внутрішньо-регіональному ринку, вплив виробництва на екологічну ситуацію, соціальна напруженість, природно-географічні умови і ресурсні чинники).

3. Техніко-економічні та фінансові критерії (рентабельність виробництва, патентоспроможність, можливість технічної перебудови виробництва, потреба в кадрах, наявність обладнання, інфраструктурних можливостей).

4. Критерії ринкового середовища (характеристика системи збуту продукції, рівень конкуренції за вироблені в регіоні товари, оцінка конкурентних переваг регіональної продукції, комерційна стійкість регіональної продукції).

Кількісні рейтингові шкали повинні відображати важливість кожного критерію для реалізації регіональної політики на кожному етапі. Підсумовування балів по кожній групі критеріїв дозволяє провести комплексну оцінку всіх факторів, що відображають конкурентоспроможність продукції, що випускається в регіоні. Основним результатом такої комплексної оцінки, на думку авторів, є визначення потенціалу регіону для виробництва затребуваних товарів, а заодно і обсягу додаткових робіт і вартості ресурсів, що виникають у адміністрацій для забезпечення і підтримки таких конкурентних позицій.

Програмно-цільовий підхід, заснований на детермінантах, включає в себе розробку дворівневого «дерева цілей», на основі якого залишають дві матриці оцінки цілей. Цілі повинні мати тимчасові і кількісні характеристики. Потім визначаються коефіцієнти важливості поставлених цілей, які будуть характеристикою впливу фактору на конкурентоспроможність. Цей метод включає в себе формування факторів і умов розвитку бізнесу, стимулювання споживчого попиту, розвиток суміжних галузей, створення і розвиток стратегії. Це багаторівневий підхід, який вимагає деталізації та розробки. Так, на другому

рівні відбувається підготовка кваліфікованих кадрів, виявлення і підтримка конкурентоспроможних виробництв і ряд інших моментів. Оцінка на основі підсумовування показників соціально-економічного розвитку з урахуванням їх вагової оцінки. Регіон знаходиться в сфері впливу країни (групи країн), будучи її підсистемою, тому фактори їх конкурентоспроможності багато в чому збігаються. Пропонується використовувати 19 критеріїв: видатки на людський розвиток, інвестиційну діяльність, інноваційну діяльність, активність малого підприємництва, стан навколишнього середовища, рівень безробіття, середню тривалість життя тощо.

Список використаних джерел:

1. Перерва П.Г. Формування системи моніторингу підприємницької діяльності підприємства / П. Г. Перерва, Т. О. Кобелева // Економіка: реалії часу: електрон. наук. вид. 2023. № 1 (65). С. 5-11. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No1/5.pdf>
2. Перерва П.Г., Кобелева Т.О., Дюжев В.Г. Креативний менеджмент // Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.]; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. Розд. 8. С. 581-649. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/44235>
3. Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Моніторинг комплаєнс-безпеки підприємства з використанням тангенціальної функції // Вісник Хмельницького національного університету. Сер.: Технічні науки. 2019. № 5. С. 140-146. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/58557>
4. Перерва П.Г., Кобелева Т.О., Косенко А.В., Косенко О.П., Ткачова Н.П. Стратегія маркетингу логістичних послуг у підприємницькій діяльності: ціноутворення та політика розподілу // Вісник НТУ «ХПІ» (екон. науки) : зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2021. № 1. С. 91-97. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54964>
5. Шаульська Л.В., Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Дослідження впливу підприємницьких ризиків на сталий розвиток // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. 2023. № 3 (181). С. 14-23. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/66827>
6. Шаульська Л.В., Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Формування та використання системи моніторингу підприємницьких ризиків як запорука сталого розвитку бізнес-структур // Економіка і організація управління. 2023. №1(49). С.34-44. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/68529>
7. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К.: Знання, 2009. 1070 с.
8. Перерва П.Г., Борзенко В.І., Кобелева Т.О. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник. Харків: НТУ «ХПІ», 2019. 1002 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286988829.pdf>

